

**«Καινούργιες ασθένειες του ελληνικού αμπελώνα.
Αναγκαιότητα του φυτοϋγειονομικού ελέγχου»**

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: Δρ ΙΩΑΝΝΗ Χ. ΡΟΥΜΠΟΥ

Η αναδιάρθρωση μεγάλου τμήματος του Ελληνικού αμπελώνα που θα γίνει το διάστημα 2001-2006 σύμφωνα με την Οδηγία 1493/99 της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελεί μοναδική ευκαιρία για τον εκσυγχρονισμό της Ελληνικής αμπελουργίας και την χάραξη μιας νέας αμπελοοικονομικής πολιτικής.

Στα πλαίσια χάραξης της νέας αυτής πολιτικής θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στην παραγωγή υγιούς και πιστοποιημένου πολλαπλασιαστικού υλικού. Θα πρέπει να χαραχθεί μια επιθετική πολιτική που θα καταστήσει τη χώρα μας όχι μόνο αυτάρκη σε αντιφυλλοξηρικό υλικό υποκειμένων, αλλά και εξαγωγέα στο χώρο αυτό. Παράλληλα θα πρέπει να δοθεί έμφαση στη δημιουργία μητρικών φυτειών παραγωγής εμβολιοφόρων οφθαλμών ελληνικών ποικιλιών της αμπέλου.

Η ανάγκη παραγωγής υγιούς ελληνικού πολλαπλασιαστικού υλικού υποκειμένων, αλλά και έρριζων εμβολιασμένων μοσχευμάτων είναι σήμερα περισσότερο αναγκαία και επιτακτική λόγω της εμφάνισης σε διεθνές επίπεδο νέων μυκητολογικών ασθενειών που προέρχονται συχνά από το χώρο των φυτωρίων παραγωγής πολλαπλασιαστικού υλικού αμπέλου. Ο θόρυβος και η σύγχυση που δημιουργήθηκε παγκοσμίως τα τελευταία 3 χρόνια με τη διακίνηση υποβαθμισμένου πολλαπλασιαστικού υλικού αμπέλου είχε ως αποτέλεσμα τη διενέργεια εκτεταμένων φυτοϋγειονομικών ελέγχων ερευνητικού χαρακτήρα στις κυριότερες αμπελουργικές χώρες (Ιταλία, Γαλλία, Αυστραλία, Πορτογαλία, ΗΠΑ). Ένας παρόμοιος έλεγχος γίνεται σήμερα με εντολή του Υπουργείου Γεωργίας και στη χώρα μας σε όλο το διακινούμενο πολλαπλασιαστικό υλικό (μητρικές φυτείες, φυτώρια, εισαγόμενο υλικό). Ο έλεγχος αφορά την κατάσταση της φυτοϋγείας του υλικού αυτού από άποψη παρουσίας παθογόνων μυκήτων και της καταλληλότητας του υλικού αυτού για εγκατάσταση νέων αμπελώνων. Οι παθογόνοι μύκητες που εμπλέκονται στην υποβάθμιση του υλικού είναι οι *Phaeomoniella chlamydospora*, *Phaeoacremonium* spp., *Botryosphaeria* spp. *Cylindrocarpon* spp., κ.ά.

Η νέα ασθένεια προσβάλλει αμπελώνες μικρής ηλικίας –συνήθως 1-7 ετών- και έγινε διεθνώς γνωστή ως «Αποπληξία των νεαρών αμπελώνων» (young grapevine decline).

Στο 2^ο Διεθνές Συνέδριο που έγινε το Σεπτέμβριο του 2001 στη Λισαβώνα αποφασίστηκε να ονομασθεί «Ασθένεια του Petri». Τα συμπτώματα της ασθένειας στα φύλλα συχνά μοιάζουν με εκείνα που προκαλεί η γνωστή ασθένεια της Ίσκας. Για το

λόγο αυτό οι αμπελουργοί μας αναφέρονται σ' αυτή και ως «Ίσκα των νεαρών αμπελώνων». Τα προσβλημένα φυτά συχνά οδηγούνται σε ξήρανση από τον πρώτο χρόνο της φύτευσής τους, με αποτέλεσμα συχνά οι αμπελουργοί να αποφασίζουν την ολική εκρίζωση του αμπελώνα. Στη χώρα μας κατά την τελευταία τριετία δεκάδες αμπελουργοί έχουν ήδη εκριζώσει νεοφυτεμένα αμπέλια με ανυπολόγιστες οικονομικές συνέπειες. Η μόλυνση συνήθως προέρχεται είτε από τα προσβλημένα μητρικά πρέμνα, είτε λαμβάνει χώρα κατά τη διάρκεια των εργασιών που γίνονται στο φυτώριο για τη ριζοβόληση των μοσχευμάτων, τον εμβολιασμό τους κλπ. Στο αμπέλι η μόλυνση μπορεί να γίνει από τις τομές του κλαδεύματος.

Η παρουσία νέων παθογόνων μυκήτων παράλληλα με τα γνωστά προβλήματα από άποψη φυτοϋγείας του ελληνικού αμπελώνα (π.χ. η ίωση βοθρίωση), επιβάλλουν τη διενέργεια συνεχών δειγματοληπτικών φυτοϋγειονομικών ελέγχων σε όλα τα επίπεδα παραγωγής και διακίνησης του πολλαπλασιαστικού υλικού (μητρικές φυτείες, φυτώρια, εισαγόμενο υλικό).

Ο δειγματοληπτικός έλεγχος είναι μακροσκοπικός και εργαστηριακός.

Ο μακροσκοπικός έλεγχος περιλαμβάνει:

- α) τη διαπίστωση καστανών μεταχρωματισμών στα αγγεία του ξύλου σε διάφορα σημεία του μοσχεύματος που υποδηλούν την παρουσία παθογόνων μυκήτων (κυρίως στο σημείο εμβολιασμού και στο κατώτερο κόμβο του υποκειμένου που εκφύονται οι ρίζες).
- β) τη διαπίστωση μορφολογικών ανωμαλιών που υποδηλούν την παρουσία ιών (διπλά μάτια, διαπλάτυνση του βλαστού, διχάλωση κλπ.)
- γ) τη διαπίστωση καρκινωμάτων που υποδηλούν την παρουσία του βακτηρίου *Agrobacterium tumefaciens*.
- δ) τη διαπίστωση τυχόν εντομολογικών προσβολών. Ο εντομολογικός έλεγχος αποκτά ιδιαίτερη βαρύτητα όταν το πολλαπλασιαστικό υλικό προορίζεται για την εγκατάσταση αμπελώνων βιολογικής ή ολοκληρωμένης διαχείρισης. Στις περιπτώσεις αυτές η μεταφορά και εγκατάσταση με το πολλαπλασιαστικό υλικό στο νέο αμπελώνα ορισμένων εχθρών (π.χ. του ψευδόκοκκου) δημιουργεί δισεπίλυτα προβλήματα.

Ο εργαστηριακός έλεγχος περιλαμβάνει:

- α) τη διενέργεια απομονώσεων σε θρεπτικά υποστρώματα για την απομόνωση παθογόνων μυκήτων
- β) τη διενέργεια απομονώσεων σε θρεπτικά υποστρώματα για την απομόνωση παθογόνων βακτηρίων
- γ) τη διενέργεια εργαστηριακού ιολογικού ελέγχου με τη μέθοδο ELISA έναντι έξι (6) ιών, ήτοι:
 - του μολυσματικού εκφυλισμού (GFLV)

- του καρουλιάσματος των φύλλων (GLRV 1 και 2)
- της βοθρίωσης (GVA και GVB)
- της κηλίδωσης (GFkV)

δ) τη διενέργεια βιολογικού ιολογικού ελέγχου με εμβολιασμούς σε φυτά αμπέλου-δείκτες. Ο έλεγχος αυτός θεωρείται επιβεβλημένος και ουσιαστικός για τις μητρικές φυτείες, καθόσον η ELISA θεωρείται μια ενδεικτική μέθοδος για την ανίχνευση των ιώσεων που δεν υποκαθιστά τη βιολογική μέθοδο. Στο βιολογικό ιολογικό έλεγχο χρησιμοποιούνται οι παρακάτω δείκτες αμπέλου για την ανίχνευση των κυριότερων ιώσεων:

Δείκτες	Ιώσεις
<i>Vitis rupestris</i> St. George	Βοθρίωση του ξύλου (Rupestris stem pitting) Ριπιδοειδές φύλλο (GFLV) Κηλίδωση (fleck)
<i>Vitis vinifera</i> Cabernet frank	Καρούλιασμα των φύλλων (GLR)
<i>Vitis rupestris x V. berlandieri</i> 100R LN 33	Νέκρωση των νεύρων (vein necrosis) Βοθρίωση του ξύλου (LN stem grooving και Corky bark) Καρούλιασμα των φύλλων (GLR) Λοφιόμορφες ομοιοπλασίες (enation)
Kober 5BB	Βοθρίωση του ξύλου (KOBBER stem grooving) Ασυμβίβαστο εμβολίου – υποκειμένου (graft-incompatibility)

Για τη δρομολόγηση των διαδικασιών παραγωγής υγιούς και πιστοποιημένου πολλαπλασιαστικού υλικού αμπέλου από ερευνητικής πλευράς προτείνεται:

* Η αξιοποίηση των αποτελεσμάτων του ΕΘ.Ι.ΑΓ.Ε. από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα INTERREG II (1998-2001) που αφορούσε καλλιεργούμενες ελληνικές ποικιλίες στις αμπελουργικές περιοχές της Κρήτης, Σάμου, Λήμνου και Ζίτσας Ιωαννίνων. Το υλικό αυτό διατηρείται σήμερα τόσο σε δικτυοκήπια, όσο και σε συλλογή ιστοκαλλιέργειας που είναι εγκατεστημένη στην Υπηρεσία μας και είναι κατάλληλο για την εγκατάσταση βασικής μητρικής φυτείας.

* Προώθηση των προσπαθειών για την έγκριση από την Ευρωπαϊκή Ένωση του προγράμματος INTERREG III (2002-2006) που θα δώσει τη δυνατότητα επέκτασης της έρευνας και στις άλλες αμπελουργικές περιοχές της χώρας μας. Σε περίπτωση απόρριψης θα πρέπει το Υπουργείο Γεωργίας να εντάξει το έργο σε κάποιο άλλο πρόγραμμα του 3^{ου} Κ.Π.Σ.